

Täysistunto

Keskiviikko 10.6.2020 klo 14.00—20.50

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi verontilityslain 12 f §:n ja tuloverolain 124 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 82/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Esittelypuheenvuoro, ministeri Vanhanen.

Keskustelu

17.13 **Valtiovarainministeri Matti Vanhanen** (esittelypuheenvuoro): Puhemies! Äsken esitellyn lisäbudjetin keskeinen osa on kuntien rahoitusaseman vahvistaminen, ja yhtenä osana sen käytännön toteuttamista hallitus esittää, että yhteisöveron jako-osuutta valtion ja kuntien välillä muutetaan. Muutos on merkittävä. Kuntien osuutta yhteisöverotuotosta korotettaisiin 32,13 prosentista 42,13 prosenttiin ja valtion jako-osuutta alennettaisiin vastaavalla tavalla.

Tämä on yksi osa niitä toimia, joilla tämä kunnille suunnattava tuki käytännössä toteutetaan. Yhteisöveron kertymässä tapahtuneet muutokset korreloivat aika tarkasti niiden menetysten kanssa, joita tämän epidemian takia talouselämässä on eri alueilla tapahtunut, ja tämä on myös täsmätapa hoitaa tätä kompensatiota valtion puolelta. Olennaistahan tässä on se, että valtio ottaa piikkiinsä näitä kuntien menetyksiä — valtiolla on leveämmät hartiat kuin kunnilla — ja tietysti hallituksen tavoite on se, että kunnat pystyisivät pitämään palvelunsa toiminnassa eivätkä tekisi hätiköityjä ratkaisuja.

17.15 **Pia Viitanen sd:** Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä osa niitä toimia, joilla kuntia tuetaan tässä koronakriisin keskellä. Valtiovarainministeri juuri tämän hyvän esityksen tuossa esitteli. Minä voisin oikeastaan todeta puolestani, että valtiovarainvaliokunnan verojaostossa olemme jo tämän vastaanottaneetkin ja hieman jo etuajassa lähteneet tätä käsittelemään, niin että aika tuota pikaa, itse asiassa huomenna, varmasti saamme jo asiaa sieltä kautta eteenpäin. Meillä on ollut tärkeä periaate siellä valiokunnassa, että kun näitä koronaan liittyviä toimia tehdään, niin me pyrimme mahdollisimman nopeasti sitten ne siellä käsittelemään ja joutuisasti saattamaan voimaan, jotta voimme ripeästi näihin tarvittaviin toimiin kaiken kaikkiaan ryhtyä ja viedä ne myös sitten läpi täällä eduskunnassa.

Kaiken kaikkiaanhan tämän toimen myötä kunnille kompensoidaan todellakin noin 520 miljoonaa, josta tälle vuodelle summa on sellainen 410 miljoonaa. Ja mielestäni on myös

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

tärkeä, puhemies, se periaate, mistä täällä on paljon myös keskusteltu, että kunnat tulevat jatkossakin tarvitsemaan tukea, ja on tärkeää, että hallitus myös jatkossa on sitoutunut siihen, että tilannetta seurataan, tilannetta katsotaan ja valmiutta tehdä jatkotoimia lisätään. Nimittäin sehän on aivan selvä, että kunnat ovat erittäin vaikeassa tilanteessa, ja varmasti jokainen meistä haluaa, että näissä vaikeissa tilanteissa voimme kuitenkin turvata tulevaisuutta niin, että terveyspalvelut, sosiaalipalvelut, koulutuspalvelut, varhaiskasvatuksen palvelut, kaikki nämä tärkeät asiat, pystytään myös jatkossa tuottamaan. En sano, että kunnilla on helppoa. Kyllä meillä Tampereellakin monta kertaa mietitään... Mutta sieltä voisinkin verran ehkä sanoa, että maanantaina ryhmän kokouksessa pormestari sanoi, että ministeri Paatero on hyvin pitänyt yhteyttä kuntiin, ja siellä koettiin, että yhteydenpito on toiminut. Ehkä välitän tämän kiitoksen nyt sitten tässä, kun huomaan, että ministeri siellä aiti-ossa istuu.

Kaiken kaikkiaan, kun katselin näitä tukitoimia kunnille, joista siis tämä yhteisövero on yksi osuus, niin tässä 1,5 miljardin paketissahan tulee jo nyt ihan merkittävästi tärkeitä ratkaisuja, kaiken kaikkiaan siis 1,5 miljardia. Täällä on opetusministeriön puolelle 180 miljoonaa euroa, jolla muun muassa tätä harrastusmahdollisuutta lapsille ja nuorille tuetaan. Täällä on ympäristöministeriölle rahasummia. Minua lähellä ovat tietenkin vaikkapa lähiöt, niiden kehittäminen — niihin satsataan nyt sitten YM:n puolelta kunnille myös lisärahoitusta ja sitten esimerkiksi ARAn kautta on tulossa ja sosiaali- ja terveysministeriön kautta. Siinä mielessä kaikki nämä ovat varsin tarpeellisia ja tärkeitä toimia, ja varmasti sitten täällä myös jatkossa tilannetta tarkkaan seurataan ja katsotaan, että kaikki kompensatio- ja muut toimenpiteet ovat mahdollisimman riittäviä.

17.18 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa rouva puhemies! Annan hallitukselle kiitosta, kun se huomioi kuntien tukalan tilanteen. Tämä esitys on tarpeellinen, sen kokoluokka on oikea, ja on tärkeää, että kuntataloutta saadaan vakautettua. Kannatan lämpimästi esityksen henkeä ja valtiovarainministeriössä valmisteltuja toimenpiteitä.

Jakoperusteita ei voi kuitenkaan pitää yhdenvertaisina, ja tämä vaikuttaakin vähän tällaiselta ”malli Vapaavuorelta”. Nimittäin jälleen kerran on nähtävissä hallituksen keskittämispolitiikka. Helsinki saa lisätalousarviossa ilmaista rahaa kaikenlaisiin kulttuuri-, taide- ja muihin hankkeisiin, ja nyt tässä esityksessä jakoperusteet on arvottu siten, että kutakin helsinkiläistä kohti tuloutetaan 304 euroa, mutta turkulaista kohti vain 243 euroa. Kiinnostaisi tietää, miten ministeri Andersson selittäisi tämän turkulaisille äänestäjilleen, mutta ilmeisesti hän ei halua selittää asiaa, koska on poistunut paikalta. Uskon, että edustaja Kiviranta on kynsin ja hampain taistellut Sauvon puolesta, mutta ministeri Anderssonilla olisi tässä kyllä enemmän selitettävää.

Koska ministeri Vanhanen ei ole ollut tätä valmistelemassa, en tällä kertaa pohdi enempää näitä perusteita, mutta ihmettelen, miten muut keskustalaiset selittävät tämän tilanteen, jossa pääkaupunkiseudun ulkopuoliset kunnat joutuvat jälleen kärsijäksi ja saavat asukasta kohti huomattavasti vähemmän valtionosuuden ja yhteisöveron lisäystä kuin mitä Helsinki saa. Miten voi olla niin, että jälleen kuunnellaan herkällä korvalla Helsingin heraa, mutta pääkaupunkiseudun ulkopuolinen elämä on jälleen herrahississä unohtunut?

Keskustelin tuossa aiemmin edustaja Kankaanniemen kanssa Jyväskylän tukalasta tilanteesta. Hän tahkoaa pitkiä päiviä kaupungin talouden tasapainottamiseksi, mutta mitä tekee hallitus? Se arvioi, että Jyväskylä saa 167 euroa asukasta kohti, kun Helsinki saa 304. Ei, ei tämä kuulosta kauhean reilulta, vaikka huomioisi yhteisöverotuoton erilaisuuden eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

alueilla. Mutta onneksi, kuten edustaja Viitanen totesi, tämä saapuu nopealla aikataululla valtiovarainvaliokunnan käsittelyyn, ja sitten varmasti saamme tarkempia jakoperusteita ja vastauksia näihin kysymyksiin, miksi tämä aina tuntuu menevän näin.

17.21 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Arvostan edustaja Vilhelm Junnilan esitystä. Hän saa näinkin kuivassa asiassa kuin verontilityslain muutoksessa aikaan tuollaisen erittäin värikkään puheenvuoron.

Tämä on yksi osa näistä kuntien ongelmien hoitamiseksi annetuista esityksistä. Aikaisemminhan meillä täällä oli jo verojärjestelyjen aiheuttamia veromenetyksiä korvaava esitys, 550 miljoonaa euroa, ja nyt sitten on menossa toinen vaihe eli neliosainen kokonaisuus, jossa on siis kaikki kunnat huomioivia osia, hiukan eri tavalla eri osiot huomioivat niitä. Se on täysin loogista, kun kohta jatkan.

Tosiaan nyt korvataan valtionavustuksella sairaanhoitopiireille koronakriisin aiheuttamia lisäkustannuksia ja johdannaismenetyksiä, sitten peruspalvelujen valtionosuutta korotetaan määrääjäksi, harkinnanvaraista valtionosuuttakin korotetaan vähän — sehän oli jo välillä kuollut, mutta se aikaisemmin jo palautettiin henkiin, ja nyt siihenkin tulee hiukan lisää — ja sitten on tämä kuntien yhteisöveron jako-osuuden määräaikainen korotus, joka luonnollisesti kohdistuu lähinnä isoihin kaupunkeihin, valtaosaltaan siis kohdistuu niihin, koska niissähän nämä yhteisöveromenetyksetkin tapahtuvat.

Eli tässä ei ole sinänsä mitään ihmettelemistä. Totta kai sitten katsotaan aikanaan, mitkä ovat todelliset tuottomenetykset missäkin kunnassa, mutta tällä hetkellä arvioiden tämä on täysin looginen esitys. Se on selvää, että Helsingin osuuden on arvioitu olevan kuntien yhteisöveron tuotosta tänä vuonna noin 26 prosenttia ja Uudenmaan kuntien yhteensä noin 44 prosenttia, kymmenen suurimman kunnan osuus yhteensä noin 56 prosenttia, ja tietysti nuo menetyksetkin sitten ovat aivan vastaavia. Siksi hallituksen esitys on täysin linjassa siihen, kuinka asioita kuuluukin hoitaa.

17.23 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Koronakriisi on vaikuttanut kuntien talouteen, etenkin sosiaali- ja terveysmenojen kasvun sekä vero- ja maksutulojen vähenemisen kautta, ja siksi on todellakin tarpeellista, että kuntia tuetaan myös tällä tavalla, ja on tarpeellista, että kunnille tulevaa yhteisöveron jako-osuutta korotetaan. Mutta itsekin nostin jo aiemmassa puheenvuorossa esiin sen, että suurin osa tästä menee kymmenelle suurimmalle kaupungille ilman tätä valtionosuuksien tasausta, ja kyllä hiukan ihmettelen sitä, miten myönteisesti keskustan edustajat ovat tähän suhtautuneet. Tätä pidetään täysin loogisena ja täysin perusteltuna ja täysin linjakkaana. [Vilhelm Junnila: Ovat soittaneet Vaapaavuorelle!]

Kuntien jako-osuuden nosto ilman, että sitä tasataan, tarkoittaa sitä, että 56 prosenttia tuesta menee todellakin kymmenelle suurimmalle kaupungille. [Pia Viitanen: Tämä on yksi osa kokonaisuutta!] Uudenmaan isot kunnat, mukaan lukien Helsinki, saavat rahasta 44 prosenttia, ja kyllä meillä on iso joukko kuntia, näitä pienempiä kuntia, joissa on todella vaikea tilanne. Jos ajattelen vaikkapa omaa kotikaupunkiani Riihimäkeä, niin kyllä tämä herättää sen eriarvoisuuden tunteen. Pidän kyllä harmillisena sitä, että hallituksesta ei löydy nyt yhtään sellaista puoluetta, joka pitäisi myös pienempien kuntien puolta.

Puhemies Anu Vehviläinen: Seuraavaksi edustaja Satonen ja sen jälkeen sekä ministeri Paatero että ministeri Vanhanen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

17.25 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Kyllä täytyy sanoa, että totuus on se, että ongelmat ovat kyllä sekä isoissa että pienissä kunnissa tosi mittavia. Katsoin juuri Aamulehden uutisen, jossa Tampereen pormestari Lauri Lyly (SDP) toteaa, että ensi vuoden budjettia lähdetään rakentamaan 132 miljoonan euron takamatkalta. Ja siihen ei ihan hirveästi tämä auta, vaikka sinänsä on positiivista tämä, mitä tässä tehdään. Oma kotikuntani Sastamala taisi saada tuossa jaossa 162 euroa per asukas, ja täytyy sanoa, että sähköposti on täynnä viestejä ihmisiltä, jotka ihmettelevät sitä, minkä takia Sastamala ei pysty rakentamaan Mouhijärven yhteiskoulua, tekemään 8–10 miljoonan investointia, vaan sitä koulua uhkaa lopettaminen. Tämä on realiteetti, ja siellä oli kerätty 2 500 nimeä viikonlopun aikana adressiin, joka tätä asiaa kuvaa. Eli kyllä tilanne on sellainen, että vaikka nämä hallituksen panostukset kuntapuolelle ovat tietysti lukuina katsottuna — jos puhutaan 1,4 miljardin paketista — merkittäviä ja isoja, niin kyllä kuntien tilanne on todella huono tässä tilanteessa.

Se oli tietysti positiivista, että saatiin kunta-alalle palkkaratkaisu, mutta siitäkin on nähtävissä, että todella monissa kunnissa yt-neuvotteluja on vireillä, ja niissäkin, joissa ei ole vireillä, aika monessa joudutaan harkitsemaan. Olen myöskin saanut tätä iloa tässä henkilökohtaisesti nauttia ja olla oman kuntani osalta niitä säästöpäätöksiä suunnittelemassa ja tekemässä, toki hyvässä yhteistyössä muiden puolueiden kanssa, mutta kyllä ne sen verran haasteellisia ovat, että ei ihan kauheata tunkua ole kyllä, veikkaan, kuntavaaliehdokkaiksikaan seuraaviin vaaleihin. Eli kyllä tässä totuus on se, että ne panostukset, jotka tässä nyt on kunnille tehty, korvaavat korkeintaan puolittain ne koronasta aiheutuvat ongelmat, ja kun tähän vielä lisätään se, että sairaanhoitopiirien tappio tulee olemaan valtava, vaikka niille suoraa rahaa annettiinkin, niin sekään ei korvaa, se 200 miljoonan euron panostus, niitä tappioita, jotka sitten lankeavat kuntien maksettaviksi.

Nämä ongelmat ovat kyllä niin mittavia kuntatasolla, että veikkaan, että nämä valtion panostukset korvaavat korkeintaan puolet näistä koronan aiheuttamista ongelmista, ja kun jo sitä ennen oltiin huonossa tilanteessa, niin kyllä siellä kuntatasolla on tulossa vastaan todella ikäviä päätöksiä, jotka koskevat palveluverkkoa ja varmaan myöskin verotusta. Eli kyllä tässä nyt aika pitkään niukkuutta tullaan siellä jakamaan, ja tämä ongelma vielä hallituksenkin edessä tulee olemaan entistä vahvemmin.

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Paatero, 1 minuutti.

17.28 Kuntaministeri Sirpa Paatero (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä todellakin yritetään välttää yt-neuvotteluja ja saada pidettyä ihmiset töissä ja saada myöskin toisaalta pidettyä investointeja sekä hankintoja yllä kunnissa. Tämä on yksi osa tätä 1,4 miljardin euron pakettia.

Tähän kysymykseen: Perusteet ovat ne, joittenka mukaan tehdään näitä lakiesityksiä, eli tämä kohdan perusteet 1,4 miljardin paketille ovat olleet koronasta aiheutuvat ongelmat. Emme ole siis lähteneet tekemään näitä perusteita tähän 1,4 miljardiin niin, että olimme katsoneet eri puolilla Suomea olevan erilaisia kuntia, vaan me olemme katsoneet, mitkä ovat ne perusteet. Yhteisöveron tippuminen on yksi iso osa, ja sen takia tämä lakiesitys tulee 10 prosentin lisäatsauksella tukemaan kuntia. Käymme tänään hetken päästä läpi valtionosuuksien muutokset, joissa on tehty samalla tavalla: perusteet ensin ja sen jälkeen katsotaan, miten sen vaikutukset menevät kuntiin, emmekä lähde toisinpäin näihin lakiesityksiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 91/2020 vp

Puhemies Anu Vehviläinen: Ministeri Vanhanen, 1 minuutti.

17.29 Valtiovarainministeri Matti Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Paatero kertoi, mistä tässä on kyse. Tämä on noin 400 miljoonan osuus tästä 1,4 miljardista. Tämä on täsmätoimi niille kunnille, joiden tulot ovat ensi sijassa verotuloja. Valtionosuusjärjestelmään liittyvät muutokset tullaan esittelemään erikseen.

Minä en tiedä oikein, millä tavalla edistää sitä, että kansalaiset ymmärtäisivät tämän hyvin monimutkaisen tilanteen, jossa tänä vuonna eletään, se, että tammöisten yksittäisten päätösten kohdalla ryhdytään mittaamaan kuntakohtaisia korvauksia, kun kuitenkin kokonaisuutta on tehty äärimmäisen oikeudenmukaisesti ja se kokonaisuus ratkaisee sen, kuinka paljon kunnat saavat menetyksistään valtion puolelta tulevina korvauksina.

17.30 Pia Viitanen sd: Arvoisa puhemies! Mielestäni tässä on juuri tärkeää tämä, mitä molemmat ministerit aiemmin totesivat, että totta kai ja luonnollisesti tässä korvataan niitä menetyksiä, mitä korona tuo, ja korona tuo esimerkiksi isoille kaupungeille ja monelle kunnalle yhteisöveron tuottojen laskua muun muassa. Mielestäni ei se nyt niinkään voi olla, arvoisa oppositio, että tapahtuisi sellainen, että vaikka siellä Tampereella yhteisövero laskisi kovin mutta sitä ei saisi sitten korvata Tampereelle, kun se on iso kaupunki, ja näin. Mielestäni, ministeri Paatero, ihan hyvin kiteytitte, että perusteet ensin.

En myöskään pidä siitä vastakkainasettelusta isot kunnat / pienet kunnat. Kaikilla on vaikeata. Siinä mielessä allekirjoitan paljon siitä, mitä edustaja Satonen sanoi edellä, että kaikissa kunnissa on tällä hetkellä hyvin vaikeaa, ja korona tuli kyllä pyytämättä ja yllätyksenä kaikkialle, niin valtion kuin kuntienkin kontolle, ja sitä kautta hallitus tekee nyt parhaansa mukaan sitten näitä aputoimia, jotta kunnissa selvittäisiin. Mielestäni myös se on selvää, että tämä ei vielä riitä. Pidän selvänä, että näihin asioihin joudutaan palaamaan heti kun syksy koittaa, ja tärkeää se on mennäkin niin, että näihin palataan. Eli huolestamme on täsmälleen yhteinen. Mielestäni muun muassa edustaja Satosen puheenvuorossa nyt ei ollut tätä vastakkainasettelua, mutta olin vähän sen huomaavinani noissa aiemmissa puheenvuoroissa, ja siksi halusin, puhemies, myös omalta osaltani sanoa, että tärkeää on se, että näitä menetyksiä valtio lähtee kaiken kaikkiaan korvaamaan.

Täällä Kivirantakin hyvin perusteli, että tämä on juuri sillä tavalla tehty kuin hyvässä politiikassa pitääkin, ja tosiaan kun tämä on osa kokonaisuutta, niin kokonaisuus muodostuu sitten myös muista toimenpiteistä kuin tästä nimenomaisesta. Tämä on sinänsä hyvin tärkeää huomata.

Puhemies! Tältä pohjalta tosiaan käsittelemme asian, ja pian sitten palaamme myös tässä salissa sen pariin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.